

ANALIZA STANJA TRANSPARENTNOSTI I OTVORENOSTI PRAVOSUDNIH ORGANA

Analiza stanja transparentnosti i otvorenosti
pravosudnih organa

Izdavač:

Partneri Srbija
www.partners-serbia.org

Za izdavača:

Ana Toskić Cvetinović

Autor:

Kristina Kalajdžić

Saradnici na istraživanju:

Nina Nicović
Ana Toskić Cvetinović
Damjan Mileusnić
Milica Tošić
Lena Nedeljković

Dizajn i prelom:

Dosije Studio Beograd

Beograd, septembar 2023.

Izradu ove publikacije podržao je Biro za međunarodnu borbu protiv narkotika i sprovođenje zakona. Mišljenja, nalazi i zaključci iskazani u ovoj publikaciji su stavovi autora i ne predstavljaju nužno stavove Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

Sadržaj:

UVOD	7
METODOLOGIJA	9
PROAKTIVNA TRANSPARENTNOST	11
REAKTIVNA TRANSPARENTNOST	21
REFORMA PRAVOSUĐA KAO PRILIKA ZA UNAPREĐENJE TRANSPARENTNOSTI PRAVOSUDNOG SISTEMA	25
ZAKLJUČCI I PREPORUKE	29

Uvod

Drugu godinu za redom, organizacija Partneri Srbija sprovodi istraživanje o stanju transparentnosti sudova i tužilaštava u Republici Srbiji.

Istraživanje obuhvata analizu nivoa proaktivne i reaktivne transparentnosti sudova i tužilaštava i analizu strateških dokumenata koja se odnose na komunikaciju pravosuđa sa javnošću. U odnosu na prethodno istraživanje, istraživanje je ove godine obuhvatilo i analizu legislativne reforme pravosuđa.

Unapređenje transparentnosti u radu pravosudnih organa predstavlja izazov koji do sada nije bio visoko na listi prioriteta sudova i tužilaštava. Organizacije civilnog društva i mediji često ukazuju da su sudovi i tužilaštava nedovoljno transparentni i da je teško doći do informacija o postupcima za koje je javnost opravdano zainteresovana. Takođe, i razni strateški dokumenti pravosuđa potvrđuju da pravosuđe nema adekvatne mehanizme za komuniciranje sa javnošću, a kao česti problemi navode se pasivna internet komunikacija pravosudnih institucija, nedostatak konferencija za medije, nedostatak osoblja koje bi bilo specijalizovano za komuniciranje sa javnošću, kao i nepostojanje plana i strateškog pristupa u komuniciranju sa javnošću, a posebno sa medijima.

Preduslov za povećanje poverenja građana u rad pravosuđa, kao i za unapređenje nezavisnosti pravosudnih organa je unapređenje transparentnosti pravosudnih organa. Približavanje pravosuđa društvu zahteva da se pravosudni sistem otvori i unapredi komunikaciju sa građanima.

U cilju doprinosa otvaranju pravosudnog sistema ka građanima, Partneri Srbija dugi niz godina sprovede aktivnosti usmerene na unapređenje transparentnosti pravosuđa.

Merenje stanja u oblasti transparentnosti pravosudnih institucija služi da stručnoj javnosti ukažemo na važnost unapređenja stanja u ovoj oblasti, kao i da svoje zagovaračke aktivnosti baziramo na dokumentovanim činjenicama.

Analiza je namenjena svim pravosudnim organima kako bi unapredili svoje postupanje u oblasti transparentnosti, posebno imajući u vidu da se neki od uočenih nedostataka relativno lako mogu otkloniti i da, pre svega zavise od volje pojedinačnih sudova i tužilaštava. Analiza je takođe namenjena i svim institucijama i stručnoj javnosti koji učestvuju u procesu reforme pravosuđa, kako bi se na strateški način otklonili uočeni nedostaci u ovoj oblasti.

Analiza stanja transparentnosti i otvorenosti pravosudnih organa

Metodologija

Za drugi ciklus istraživanja o stanju transparentnosti sudova i tužilaštava korišćen je isti metodološki pristup kao i u prvom ciklusu istraživanja. Ovogodišnje istraživanje sprovedeno je u periodu od oktobra 2022. do avgusta 2023. godine.

Istraživanje je podeljeno u tri tematske celine:

- ▶ Proaktivna transparentnost i komunikacija pravosudnih organa putem internet stranica;
- ▶ Reaktivna transparentnost (postupanje pravosudnih organa po zahtevima za pristup informacijama od javnog značaja);
- ▶ Legislativna reforma pravosuđa kao prilika za unapređenje transparentnosti pravosudnog sistema.

Istraživački uzorak je bio isti kao prethodne godine i uključivao je 30 % osnovnih sudova (20 sudova ukupno) i 30% osnovnih tužilaštava (18 tužilaštava ukupno), koji su birani na osnovu geografskog položaja, stepena razvijenosti lokalne samouprave, kao i broja stanovnika. Pored navedenog, u uzorak su uključeni i svi viši sudovi i tužilaštava koja procesuiraju slučajeve povezane sa korupcijom. Radi se o specijalnim odeljenjima viših sudova i tužilaštava za suzbijanje korupcije u Nišu, Novom Sadu, Kraljevu i Beogradu, posebnom odeljenju Višeg suda u Beogradu za organizovani kriminal i Tužilaštvu za organizovani kriminal. Uzorak je ukupno činilo 45 sudova i tužilaštava. Informacije su prikupljane analizom strateških dokumenata pravosuđa, pravnog okvira koji se odnosi na transparentnost i rad pravosuđa, pravnog okvira koji se odnosi na rad medija, sličnih istraživanja i analiza koje su do sada izrađene u Republici Srbiji, i drugih dokumenata i politika koje se odnose na transparentnost institucija, pretragom internet stranica sudova i tužilaštava, slanjem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja, kao i kroz direktnu komunikaciju, u vidu konsultativnih sastanaka i intervju sa predstavnicima sudova, tužilaštva, i organizacija civilnog društva.

Proaktivna transparentnost

Proaktivna transparentnost podrazumeva blagovremeno i samoinicijativno objavljivanje informacija od javnog značaja od strane samog organa javne vlasti. Na objavljivanje informacija upućuju i određeni zakoni i druga pravna akta, poput Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, Zakona o javnim nabavkama, Zakona o planskom sistemu, zakona i podzakonskih akata koji se odnose na rad pravosuđa i drugi.

Pravo na slobodan pristup informacijama od javnog značaja je kao pravo garantovano Ustavom i Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, čijim izmenama je stvoren preduslov za unapređene proaktivne transparentnosti institucija. Proaktivnim objavljivanjem informacija, povećava se dostupnost informacija i poverenje građana u institucije, a istovremeno smanjuje potreba za reaktivnim postupanjem i razmatranjem pojedinačnih zahteva za pristup informacijama. Ovaj Zakon kao obveznike prepoznaje i sve organe pravosuđa.

Takođe, nekoliko strategija koje se odnose na razvoj pravosudnih organa među svoje ciljeve postavljaju i unapređenje transparentnosti pravosudnih organa. Pa tako, Strategija razvoja pravosuđa za period od 2020. do 2025. godine, kao jedan od ciljeva predviđa „Unapređenje transparentnosti i dostupnosti pravosuđa“, što bi trebalo da doprinese „podizanju stepena poverenja javnosti u rad pravosuđa“. U Strategiji se navodi da će ovaj cilj biti postignut „kroz dostupnost pravosudnih institucija i kontinuiranu transparentnost njihovog rada, što podrazumeva bolju funkcionalnost internet stranica pravosudnih institucija i dosledno sprovođenje komunikacionih strategija pravosudnih institucija i uspostavljanje prakse redovnih konferencija za medije na kojima se predstavlja kako rad sudova i javnih tužilaštava, tako i rad Visokog saveta sudstva i Državnog veća tužilaca, ali i Pravosudne akademije“¹. Strategija predviđa da se mere realizuju kroz sprovođenje aktivnosti iz revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23.² Mere iz Akcionog

- 1 Strategija razvoja pravosuđa za period od 2020. do 2025. godine dostupna je na sledećem linku: <https://www.vk.sud.rs/sr-lat/strategija-razvoja-pravosu%C4%91a-za-period-2020-2025-godine>
- 2 Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja pravosuđa za period 2020-2025. godine, u periodu od 2022. do 2025. godine: https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/akcioni_plan_strategije_razvoja_pravosudja_2020-2025_period_2022-2025_125_cyr.pdf

plana koje se odnose na transparentnost i komunikaciju pravosuđa usmerene su u najvećoj meri na unapređenje IKT sistema i elektronskih baza pravosuđa.

Strateški plan Visokog saveta sudstva za period 2022-2025. godine takođe prepoznaje važnost unapređenja transparentnosti sudstva. Kao IV cilj u Strateškom planu predviđa se: „Unapređenje transparentnosti povećanjem dostupnosti informacija vezanih za rad sudstva i proširenjem vidova komunikacije sa javnošću“. Tri očekivana rezultata Strategije, vezana za ovaj cilj su:

- ▶ Standardizovano informisanje putem internet stranica sudova;
- ▶ Uspostavljene službe portparola u svim sudovima u Srbiji;

Unapređeno informisanje medija o načinu rada sudova i funkcionisanja sudskog sistema.

U izveštaju o radu Visokog saveta sudstva za 2022. godinu³, u pogledu sprovođenja ovog cilja navodi se da su organizovane dve višednevne radionice, prva za predstavnike sudova, tužilaštava i medija, i druga za portparole sa područja Apelacionog suda u Novom Sadu. Iste informacije predstavljene su i kao rezultat sprovođenja Komunikacione strategije Visokog saveta sudstva i sudova za period 2018-2022. godine.⁴

U ovoj Strategiji detektovani su nedostaci i izazovi u komunikaciji sudova sa javnošću, i kreirane preporuke i smernice za unapređenje komunikacije. Međutim, izveštaj o sprovođenju Strategije nije još uvek usvojen i javno dostupan⁵, a na osnovu informacija prikupljenih za potrebe ovog i prošlogodišnjeg izveštaja može se zaključiti da je sprovedeno svega nekoliko aktivnosti, najčešće kao posledica saradnje sa međunarodnim institucijama.

U trenutku pisanja ove analize, ni Visoki savet tužilaštava ni Visoki savet sudstva nema aktuelna strateška dokumenta koja bi se bavila posebno temom komunikacije sa javnošću.

3 Izveštaj je dostupan na sledećem linku: <https://vss.sud.rs/sr/%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98-%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%83>

4 Ove aktivnosti predstavljene su i kao rezultat sprovođenja Komunikacione strategije VSS, za više pogledati Analizu stanja transparentnosti i otvorenosti pravosudnih organa, str. 12, Partneri Srbija: https://www.partners-serbia.org//public/news/01._Analiza_stanja_transparentnosti_pravosudnih_organ_.pdf

5 Partneri Srbija su za potrebe prikupljanja informacija uputili i dopis sa pitanjima Viskom savetu sudstva. Jedno od pitanja odnosili se na izveštaj o sprovođenju Komunikacione strategije. U odgovoru Saveta od 18. septembra 2023. godine se navodi da je izveštaj izrađen, te da će biti usvojen na nekoj od narednih sednica Saveta.

Proaktivna transparentnost - Rezultati istraživanja

Drugi ciklus analize proaktivne transparentnosti veb-sajtova sudova i tužilaštava sproveden je u dve etape, u periodu od februara do marta i od jula do avgusta 2023. godine. Analiza je uključivala isti set indikatora koji su korišćeni i godinu ranije:

1. Institucije imaju funkcionalne veb-sajtove.
2. Objavljivanje vesti o radu i saopštenja za javnost na veb-sajtovima.
3. Imenovanje portparola.
4. Održavanje konferencija za štampu.
5. Objavljivanje i ažuriranje informatora o radu (obaveza iz Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja (član 39)).

U vezi sa indikatorom 5 koji se odnosi na izradu i objavljivanje informatora, ove godine analiza je obuhvatila sledeće pod-indikatore:

- ▶ Da li su institucije iz uzorka objavile informatore o radu u novom formatu na portalu „Jedinstveni informacioni sistem informatora o radu“⁶ koji je kreirao Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti (Poverenik)?
- ▶ Da li informatori o radu sadrže sve vrste informacija propisane izmenjenim Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, koji je stupio na snagu u februaru 2022. godine?⁷
- ▶ Da li se informacije koje se nalaze u informatorima o radu ažuriraju u skladu sa odredbama Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja?

Nažalost, rezultati ovogodišnjeg istraživanja pokazuju da sudovi i tužilaštva nisu napravili značajniji napredak u odnosu na prethodnu godinu. U nastavku će biti predstavljeni rezultati za oba ciklusa merenja, radi lakšeg pregleda napretka ovih institucija u oblasti proaktivne transparentnosti.

6 Link do portala: <https://informatore.poverenik.rs/naslovna>

7 Misli se na usklađivanje sa izmenama i dopunama člana 39. Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, koji se odnosi na obavezu institucija da objavljuju informatore o radu. https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_slobodnom_pristupu_informacijama_od_javnog_znacaja.html

1. Da li institucije imaju veb-sajtove?

Rezultati internet pretrage pokazuju da svi osnovni i viši sudovi iz uzorka, kao i sva osnovna i viša tužilaštva iz uzorka imaju svoje veb-sajtove. Tehnološki napredak izmenio je način na koji građani i institucije komuniciraju. Danas, veb-sajtovi predstavljaju osnovno sredstvo za informisanje građana i komunikaciju građana i institucija, stoga je neophodno da svi organi javne vlasti imaju pristupačne i funkcionalne stranice. Ono što je analiza sajtova pokazala, a o čemu će biti više reči u nastavku, jeste da postoji neujednačena praksa u pogledu vrste i obima informacijama koji se objavljuju na veb-sajtovima ovih pravosudnih organa.

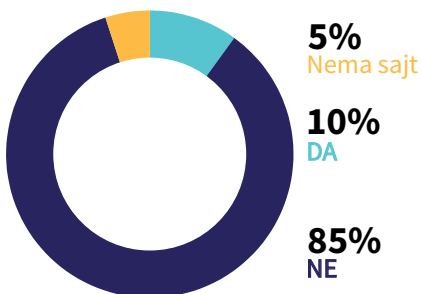
2. Objavljivanje vesti o radu i saopštenja za javnost na veb-sajtovima

Drugi kriterijum koji je analiziran bio je da li sudovi/tužilaštva objavljuju vesti o svom radu na svojim veb-sajtovima. Ispitivano je da li su sudovi objavljivali vesti u poslednjih 45 dana od dana pregleda veb-sajta. Monitoring za ovaj indikator izvršen je 02. i 03. marta 2023. godine, stoga je kao prvi dan od kog teče 45 dana uzet 16.01.2023. godine. Kada se ovogodišnji rezultat uporedi sa prethodnim vidi se da osnovni sudovi i tužilaštva nisu ostvarili značajan napredak, te da i dalje **većina osnovnih sudova i tužilaštava ne objavljuje vesti i saopštenja na svojim sajtovima, ili da to veoma retko čini**. Svega 30% osnovnih sudova objavljuju redovno informacije o svojim aktivnostima, dok je kod tužilaštava taj procenat još niži i iznosi 22%.

Osnovni sudovi i tužilaštva, podaci za 2022. i 2023. godinu:

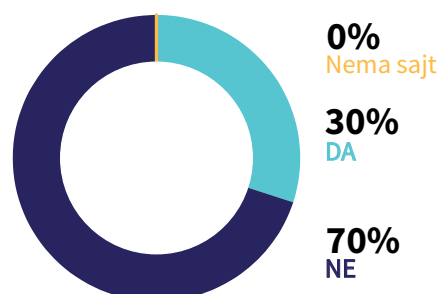
2022 god.

Da li **osnovni sudovi** objavljuju vesti i saopštenja na svom veb-sajtu?

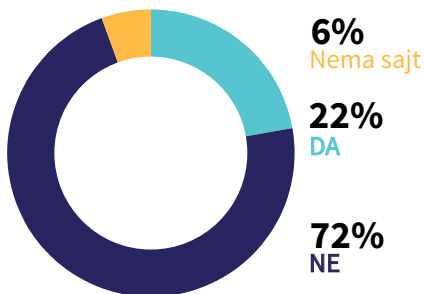
2023 god.

Da li **osnovni sudovi** objavljuju vesti i saopštenja na svom veb-sajtu?

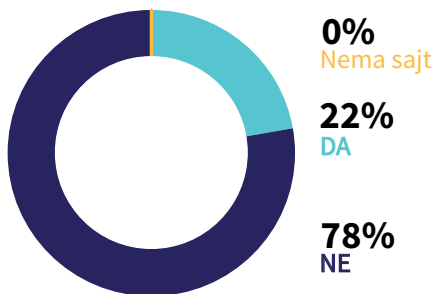
2022 god.

Da li **osnovna tužilaštva** objavljuju vesti i saopštenja na svom veb-sajtu?

2023 god.

Da li **osnovna tužilaštva** objavljuju vesti i saopštenja na svom veb-sajtu?

Viši sudovi i tužilaštva, podaci za 2022. i 2023. godinu:

U posmatranom periodu, na veb-sajtovima dva od četiri viša suda pronađene su vesti o radu i saopštenja za javnost, što je malo lošiji rezultat u odnosu na prethodnu godinu kada su na tri od četiri veb-sajta pronađene vesti i saopštenja.

U pogledu viših tužilaštava, u koja se ubraja i Tužilaštvo za organizovani kriminal, tri od pet tužilaštava je objavljivalo vesti i saopštenja u periodu koji je posmatran, dok dva to nisu činila. Ovo je mali napredak u odnosu na prethodnu godinu kada su samo dva od pet viših tužilaštava objavljivala vesti i saopštenja u periodu koji je posmatran.

3. Imenovanje portparola

Važan preduslov za komuniciranje pravosudnih organa sa javnošću jeste i delegiranje osobe unutar suda ili tužilaštva koja bi bila zadužena za komunikaciju sa javnošću (osoba za komunikacije, portparol). Poželjno bi bilo da ovo lice istovremeno ne obavlja više poslova, već da sistematizacijom radnih mesta bude predviđeno posebno radno mesto za ove poslove. Portparol je osoba koja treba da u kontinuitetu, a najčešće i veoma brzo, dostavlja zainteresovanima, najčešće novinarima, potrebne informacije. Kroz analiziranje sadržaja sajtova pokušali smo da utvrdimo da li sudovi i tužilaštva imaju portparole.

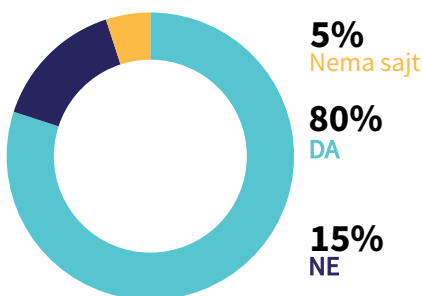
Monitoring je pokazao da se situacija poboljšala u odnosu na prethodnu godinu. U 2022. godini 80% sudova iz uzorka i svega 28% osnovnih tuži-

laštava iz uzorka su imali imenovane portparole, dok rezultati za 2023. godinu pokazuju da svi sudovi iz uzorka imaju portparole, kao i čak 78% osnovnih tužilaštava iz uzorka. Ujedno ovo je i indikator kod kog je primećen najveći napredak.

Osnovni sudovi i tužilaštva, podaci za 2022. i 2023. godinu:

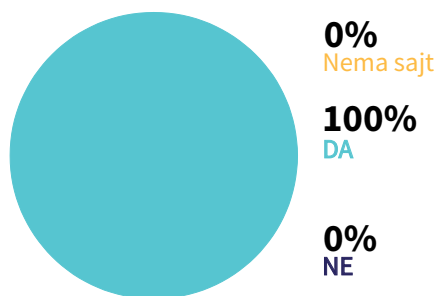
2022 god.

Da li **osnovni sud** ima **portparola** (osobu zaduženu za komunikaciju sa javnošću)?

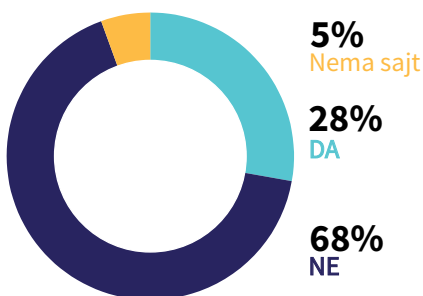
2023 god.

Da li **osnovni sud** ima **portparola** (osobu zaduženu za komunikaciju sa javnošću)?

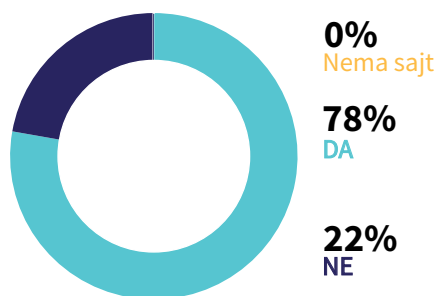
2022 god.

Da li **osnovno tužilaštvo** ima **portparola** (osobu zaduženu za komunikacije sa javnošću)?

2023 god.

Da li **osnovno tužilaštvo** ima **portparola** (osobu zaduženu za komunikacije sa javnošću)?

Viši sudovi i tužilaštva, podaci za 2022. i 2023. godinu:

Sva četiri viša suda imaju informacije o portparolima na svojim veb-sajtovima, što ocenjujemo kao veoma pozitivno, imajući u vidu da se upravo pred ovim sudovima vode predmeti za koje postoji pojačano interesovanje javnosti. Takođe, od 5 viših tužilaštava, dostupne su informacije o portparolima za četiri, jedino za Viši sud u Kraljevu nije pronađena informacija o imenovanju portparola.

4. Održavanje konferencija za štampu

Održavanje konferencija za medije predstavlja važan metod obaveštavanja javnosti o radu sudova i tužilaštava, posebno kada se radi o postupcima koji su u toku a za koje postoji pojačano interesovanje javnosti. Organizovanjem konferencija za medije smanjuje se prostor za pojavu dezinformacija i tabloidizaciju istraga i sudskih postupaka, a novinari dobijaju mogućnost da pod jednakim uslovima i bez diskriminacije prikupe relevantne i tačne podatke. Ispitivano je da li su sudovi objavljivali vesti u poslednjih 45 dana od dana pregleda veb-sajta. Monitoring za ovaj indikator izvršen je 02. i 03. marta 2023. godine, a ispitivano je da li su u poslednjih 45 dana sudovi i tužilaštva objavili vest o najavi ili izvestili o održanoj konferenciji za medije, stoga je kao prvi dan od kog teče 45 dana uzet 16.01.2023. godine.

Nažalost, rezultati analiza pokazuju da je samo jedan sud iz uzorka održao konferenciju za medije u periodu koji je posmatran. Radi se o Višem sudu u Novom Sadu, u kom je održan događaj za medije povodom predstavljanja godišnjeg izveštaja i rezultata rada suda u prethodnoj godini.⁸ Nisu pronađene informacije o održanim ili planiranim konferencijama za medije među osnovnim sudovima, osnovnim tužilaštvima i višim tužilaštvima koji se nalaze u uzorku. Ovi rezultati su gotovo identični prošlogodišnjim, kada uopšte nisu pronađene informacije o održanim ili planiranim konferencijama za medije. Veoma je zabrinjavajuće što sudovi i tužilaštva ne prepoznaju značaj organizovanja konferencija za medije. Konferencije za medije su prilika da se javnost informiše o relevantnim tužilačkim istragama i sudskim predmetima koji imaju širi značaj i uticaj na društvo. Češće organizovanje konferencija doprinelo bi povećanju poverenja građana u rad pravosuđa.

8 Viši sud u Novom Sadu: <https://www.ns.vi.sud.rs/vest/826/odrzana-konferencija-za-medije-viseg-suda-u-novom-sadu.php>

5. Objavljivanje i ažuriranje informatora o radu (obaveza iz Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja (član 39).

U odnosu na prošlogodišnje merenje, ovaj indikator je u pogledu metodologije izmenjen zbog dodatnih obaveza za organe javne vlasti koje su uvedene izmenama Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja. Ovim izmenama proširena je lista vrste informacija koje su organi javne vlasti dužni da objavljuju u informatorima o radu, kao i sam format informatora.⁹ Organi javne vlasti su sada dužni da objavljuju informatore o radu na portalu „Jedinstveni informacioni sistem informatora o radu“ (u daljem tekstu Portal) koji je izradila institucija Poverenika.¹⁰

Istraživanje za ovaj indikator sprovedeno je u periodu od 01. do 08. avgusta 2023. godine, a uzorak je bio isti. Rezultati pokazuju da svi osnovni sudovi iz uzorka imaju objavljene informatore o radu na Portalu. Jedno osnovno tužilaštvo iz uzorka nema objavljen informator o radu na Portalu, a poslednji put je informator koji se nalazi na sajtu ažuriran 2018. godine. Od 4 viša suda koja se nalaze u uzorku, tri su objavila informator o radu na Portalu, dok jedan viši sud nije objavio informator o radu na Portalu. Kada su u pitanju viša javna tužilaštva iz uzorka, sva imaju objavljene informatore o radu na Portalu.

Ovo je pozitivan signal da sudovi i tužilaštva poštuju obavezu izrade informatora o radu, međutim samo jedna institucija iz uzorka ima sve kategorije podataka objavljene u informatoru o radu, a da su istovremeno ti podaci i ažurirani u 2023. godini.

U članu 39. Zakona se navodi da se ažuriranje informatora o radu mora izvršiti najkasnije 30 dana od dana nastale promene. Kada se to uporedi sa vrstom informacija koje treba da se objavljuju u informatorima, poput podataka o javnim nabavkama, podataka o budžetu, odnosno finansijskom planu, izvorima prihoda, podataka o isplaćenim platama i drugim primanjima, jasno je da su sve institucije minimalno jednom od početka 2023. godine bile dužne da ažuriraju informatore. Međutim, analiza Portala pokazuje da veliki broj institucija iz uzorka nije ažurirao informator o radu u toku 2023. godine, kao i da veliki broj institucija nema sve kategorije podataka objavljene u informatorima o radu.

Rezultati za kriterijum: Da li informatori o radu sadrže sve vrste (kategorije) informacija propisane izmenjenim Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, koji je stupio na snagu u februaru 2022. godine?

9 Član 39 Zakona https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_slobodnom_pristupu_informacijama_od_javnog_znacaja.html

10 <https://informator.poverenik.rs/naslovna>

- ▶ Od 20 osnovnih sudova iz uzorka samo 5 sudova ima sve kategorije informacija predviđene Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.
- ▶ Od 18 osnovnih tužilaštava iz uzorka samo 2 tužilaštva imaju sve kategorije informacija predviđene Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.
- ▶ Od 4 viša suda iz uzorka samo 1 viši sud ima sve kategorije informacija predviđene Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, i to je ujedno jedina institucija iz uzorka koja ima sve kategorije podataka ažurirane.
- ▶ Od 5 viših tužilaštava iz uzorka 3 viša tužilaštva imaju objavljene sve kategorije informacija.

Rezultati za kriterijum: Da li se informacije koje se nalaze u informatorima o radu ažuriraju u skladu sa odredbama Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja?

- ▶ Od 20 osnovnih sudova iz uzorka 8 je poslednji put ažuriralo informatore o radu na Portalu u 2022. godini.
- ▶ Samo jedan sud ima ažurirane sve kategorije podataka u informatoru o radu, međutim ovom sudu nedostaju dve kategorije podataka: organigram i podaci o sistematizaciji radnih mesta.
- ▶ Ostalih 11 sudova, za čije informatore o radu na Portalu stoji da su ažurirani u toku 2023, nemaju ažurirane sve kategorije podataka.
- ▶ Od 18 osnovnih tužilaštava koja su činila uzorak, 5 tužilaštava je poslednji put ažuriralo informatore o radu u 2022. godini;
- ▶ Jedno osnovno tužilaštvo nije objavilo informator o radu na Portalu, a na sajtu tužilaštva se nalazi informator o radu za 2018. godinu;
- ▶ Samo jedno osnovno tužilaštvo ima ažurirane sve kategorije podataka u informatoru o radu, međutim, nedostaju dve kategorije podataka: organigram i podaci o sistematizaciji radnih mesta.
- ▶ Od preostalih 11 za čije informatore o radu na Portalu stoji da su ažurirani u toku 2023. godine, nijedno tužilaštvo nema sve kategorije podataka ažurirane.
- ▶ Od 4 viša suda iz uzorka, samo jedan viši sud je ažurirao sve podatke u informatoru o radu u 2023. godini; jedan viši sud je to uradio delimično, jedan viši sud nije ažurirao podatke u informatoru o radu u 2023. godini; jedan viši sud uopšte nije objavio informator o radu na Portalu.

- ▶ Od 5 viših tužilaštava¹¹, 3 viša tužilaštva su poslednji put ažurirala podatke u 2022. godini.
- ▶ 2 viša tužilaštva za čije informatore o radu na Portalu stoji da su ažurirani u toku 2023, nemaju ažurirane sve kategorije podataka.

Najčešće su nedostupni ili nisu ažurirani finansijski podaci za 2023. godinu, planovi javnih nabavki za 2023. godinu, sistematizacija radnih mesta, informacije o sprovođenju javnih nabavki za 2023. godinu, podaci o pruženim uslugama u prethodnoj i tekućoj godini, informacije o izveštajima, planovima rada, itd.

Sve ove vrste informacija sudovi i tužilaštva su dužna da objave, jer ih različiti zakoni na to obavezuju. Međutim, iako je kreirana platforma koja treba da ujednači i olakša objavljivanje podataka institucijama, praksa pokazuje da je gotovo nemoguće doći do osnovnih informacija o radu sudova i tužilaštava koje se odnose na tekuću godinu, jer sem jednog višeg suda, nijedna druga institucija iz uzorka nije objavila sve kategorije podataka za tekuću godinu.

Imajući u vidu ove rezultate, Partneri Srbija su 11.08.2023. godine uputili Povereniku dopis sa inicijativom za preispitivanje odgovornosti institucija iz uzorka u vezi sa članovima 39. i 46. Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja¹². Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, u članu 46. propisano je da je propuštanje izrade i ažuriranja informatora o radu prekršaj, te je upućena inicijativa Povereniku da primenom svojih ovlašćenja utvrdi odgovornost zbog propuštanja organa vlasti da ažuriraju informatore o radu, odnosno zbog toga što nisu objavili informator o radu na Portalu. Poverenik je u dopisu od 01.09.2023. godine potvrdio da su navodi Partnera Srbija utemeljeni, te da navedeni organi ne vode u potpunosti u ažurno svoje informatore o radu na Portalu. U dopisu se dalje navodi da je „*Poverenik pregledom ovog informativnog sistema utvrdio da izvestan broj organa vlasti do danas nije ni objavio svoj informator o radu, kao i da veliki broj organa vlasti koji su informator o radu objavili u isti ne unosi potpune i ažurne podatke.*“ Kao prvu meru, pre eventualno pokretanja prekršajnog postupka, Poverenik je naveo da će uputiti obaveštenje svim organima vlasti koji su izradili informator o radu da imaju zakonsku obavezu da isti ažuriraju u roku od 30 dana od dana nastanka promena.

11 Uključeni i rezultati za Tužilaštvo za organizovani kriminal.

12 Partneri Srbija pozvali Poverenika da reaguje na kršenje Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja: <https://www.cenzolovka.rs/cenzolovka/partneri-srbija-pozvali-poverenika-da-reaguje-na-kršenje-zakona-o-slobodnom-pristupu-informacijama-od-javnog-znacaja/>

Reaktivna transparentnost

Reaktivna transparentnost odnosi se na postupanje institucija po upitima i zahtevima za informacije građana. Najčešće se vezuje za pravo na slobodan pristup informacijama od javnog značaja ustanovljeno Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja. Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja definiše obavezu organa javne vlasti da postupaju po zahtevima za pristup informacijama od javnog značaja, a ovaj mehanizam omogućava svim građanima da se informišu o radu institucija Republike Srbije.

Kako bismo ispitali kako sudovi i tužilaštva postupaju u predmetima povezanim sa korupcijom, istraživanje je usmereno na sudove i tužilaštva koji su po Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, terorizma i korupcije¹³ dobili nadležnosti za postupanje u predmetima povezanim sa korupcijom. Radi se o sledećim tužilaštvima i sudovima:

- ▶ Tužilaštvo za organizovani kriminal
- ▶ Više javno tužilaštvo u Beogradu, odeljenje za suzbijanje korupcije
- ▶ Više javno tužilaštvo u Novom Sadu, odeljenje za suzbijanje korupcije
- ▶ Više javno tužilaštvo u Kraljevu, odeljenje za suzbijanje korupcije
- ▶ Više javno tužilaštvo u Nišu, odeljenje za suzbijanje korupcije
- ▶ Viši sud u Beogradu, odeljenje za organizovani kriminal
- ▶ Viši sud u Beogradu, odeljenje za suzbijanje korupcije
- ▶ Viši sud u Novom Sadu, odeljenje za suzbijanje korupcije
- ▶ Viši sud u Kraljevu, odeljenje za suzbijanje korupcije
- ▶ Viši sud u Nišu, odeljenje za suzbijanje korupcije

Upućivanjem zahteva želeli smo da saznamo:

---

13 Zakon dostupan na sledećem linku: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-organizaciji-i-nadleznosti-drzavnih-organa-u-suzbijanju-organizovanog-kriminala-terorizma-i-korupcije.html>

1. U kojoj meri su sudovi i tužilaštva transparentni kada su u pitanju slučajevi povezani sa korupcijom, a odnose se na tužilačke istrage i sudske postupke koji su u toku;
2. U kojoj meri je ujednačena praksa postupanja sudova/tužilaštava kada postupaju po zahtevima za pristup informacijama;
3. Kako se tretiraju pravo na privatnost i pravo na informacije od javnog značaja u slučajevima gde su osumnjičeni javni funkcioneri.

Radi poređenja sa rezultatima od prošle godine, i ove godine smo uputili dva zahteva za pristup informacijama od javnog značaja višim sudovima i višim tužilaštvima iz uzorka. Istraživanje je sprovedeno i ove godine, jer su rezultati prošlogodišnjeg istraživanja pokazali da većina sudova i tužilaštava iz uzorka odbija da dostavi informacije i dokumenta povezana sa tekućim istragama, odnosno tekućim sudskim postupcima.

Prvi zahtev za pristup informacijama od javnog značaja odnosio se na statističke podatke o broju predmeta/istraga koje se vode pred sudom/tužilaštvom, a koja se odnose na krivična dela protiv službene dužnosti (čl. 359. i čl. 361. do 368. Krivičnog zakonika) i krivično delo davanje i primanje mita u vezi sa glasanjem (član 156. Krivičnog zakonika). Drugi zahtev se odnosio na dostavljanje kopija optužnih akata/delova optužnih akata, za sudske postupke koji su u toku, za neko od navedenih krivičnih dela.¹⁴

Prvi krug zahteva za slobodan pristup informacijama upućen je početkom novembra 2022. godine. Svi sudovi i tužilaštva dostavili su Partnerima Srbija statističke podatke, osim Višeg suda u Kraljevu, zbog čega su Partneri Srbija 13. decembra 2022. godine izjavili žalbu Povereniku. Po prijemu žalbe, i Viši sud u Kraljevu dostavio je odgovore na zahtev.

Drugi krug zahteva za slobodan pristup informacijama poslat je tokom februara 2023. godine. Tražene su kopije optužnih akata u vezi sa gorenavedenim krivičnim delima povezanim sa korupcijom, za postupke koji su u toku. Za razliku od prošle godine kada je većina sudova i tužilaštava odbila da dostavi kopije ovih dokumenta, ove godine su svi sudovi i tužilaštva iz uzorka postupili po zahtevima i dostavili tražena dokumenta.

U tom smislu može se reći da postoji napredak u postupanju ovih institucija, ali ove rezultate treba uzeti sa rezervom jer je većina institucija iz uzorka izvršila prekomernu anonimizaciju dokumenata.

¹⁴ Na osnovu dostavljenih statističkih podataka, istraživački tim je svakoj instituciji iz uzorka tražio optužne akte samo za jedno od gore navedenih krivičnih dela, kako institucije ne bi bile opterećene preobimnim zahtevima.

Suprotno ovakvoj praksi jedno tužilaštvo dostavilo je kopiju cele optužnice na preko 500 stranica bez zaštite ličnih podataka. Važno je naglasiti da se informacije i dokumenta dostavljena putem zahteva za pristup informacijama smatraju javnim dokumentima. Objavljivanjem tog dokumenta javnosti bi postali dostupni svi lični podaci koji se nalaze u ovom predmetu, a koji nisu relevantni za javnost. To se odnosi na podatke kao što su jedinstveni matični broj građana, brojevi telefona i bankovnih računa, i drugi podaci učesnika u postupku.

Upravo zbog ovakvih razlika u postupanju, od izuzetne je važnosti ujednačiti postupanje sudova i tužilaštava prilikom dostavljanja informacija. Ustupanje informacija treba da uzme u obzir i druga prava koja se štite Ustavom i zakonima, te je neophodno prilikom svakog postupanja pronaći balans između prava javnosti da zna i zaštite drugih prava i interesa.

Reforma pravosuđa kao prilika za unapređenje transparentnosti pravosudnog sistema

Ovu godinu obeležilo je i donošenje novih pravosudnih zakona, koji nisu imali značajan efekat na unapređenje transparentnosti pravosudnih institucija, jer se novim zakonima samo načelno predviđa javnost u radu pravosudnih organa. Propuštena je prilika da se u zakonima koji uređuju rad sudova i tužilaštava propišu konkretne obaveze u pogledu proaktivnog objavljivanja informacijama o radu ovih institucija, i proaktivne komunikacije sudova i tužilaštava sa javnošću.

Od strane više učesnika javne rasprave, organizovane povodom izrade seta pravosudnih zakona, predlagane su odredbe koje se tiču uvođenja portparola i definisanja njihovog rada kako bi se unapredila komunikacija sudova i tužilaštava sa javnošću.

Učesnici javne rasprave uputili su zamerke i na odredbe koje se odnose na obaveštavanje javnosti o radu tužilaštava jer odredbe nacрта nisu sadržale kriterijume i uslove koji bi konkretizovali i precizirali u kojim slučajevima javno tužilaštvo treba da komunicira sa javnošću, već su korišćene formulacije poput „u skladu sa interesom postupka“ i „u skladu sa zakonom“. Slične zamerke bile su upućene i na definisanje javnosti rada sudova, koja se predviđa samo načelno i to u pogledu javnosti suđenja.

Predlozi za unapređenje transparentnosti dati su i u vezi sa radom Visokog saveta tužilaštava (VST) i Visokog saveta sudstva (VSS). Nekoliko organizacija predložilo je uvođenje obaveze video prenosa i snimanja sednica ovih saveta. Zatim, obaveznu izradu komunikacionih strategija, ali i obavezu da godišnji izveštaji o radu sadrže deo koji se odnosi na komunikaciju saveta sa javnošću i medijima, kao i informacije o sprovođenju komunikacionih strategija.¹⁵

15 Za više pogledati komentare i predloge organizacija Transparentnost Srbija, Nezavisnog udruženja novinara Srbije, Centra za pravosudna istraživanja, Partnera

Ministarstvo pravde, koje je rukovalo procesom izrade zakona, nije prihvatilo ove predloge strukovnih udruženja, civilnog sektora i medijskih udruženja. Obrazloženja za to su bila štura, a često je kao argument korišćeno da će odredbe u vezi sa javnošću rada pravosudnih institucija biti regulisane, odnosno da su već regulisane drugim zakonima, ili podzakonskim aktima.

U narednom periodu očekuje se da će novoformirani Visoki savet sudstva i Visoki savet tužilaštava, koji su započeli rad u maju 2023. godine, usvojiti niz podzakonskih akata koji se tiču rada pravosudnih organa.

Novoformirani VST je do trenutka objavljivanja ove analize održao 5 redovnih sednica Saveta.¹⁶ U pogledu transparentnosti rada Saveta primećen je veliki napredak. Podsećanja radi, u 2022. godine Visoki savet tužilaca (raniji naziv: Državno veće tužilaca - DVT) održao je samo dve redovne sednice i 26 vanrednih telefonskih sednica. Za vanredne sednice javnost je saznala tek u Izveštaju o radu DVT za 2022. godinu, koji je objavljen u februaru 2023. godine. Izveštaj daje kratak opis ovih sednica, međutim, ne pruža dovoljno informacija da bi se javnost adekvatno upoznala sa temama sednica i načinom funkcionisanja DVT tokom 2022. godine. Novoformirani VST otvorio je sednice Saveta za javnost uvođenjem mogućnosti praćenje sednica uživo ili naknadno putem platformi Zoom i YouTube. Sa ovom praksom započelo se i pre usvajanja novog Poslovnika o radu VST, koji sadrži odredbe o uspostavljanju tehničkih mogućnosti za video prenos sednica.¹⁷ U tom smislu, može se reći da je jedan od predloga organizacija civilnog društva dat u fazi javnih konsultacija, implementiran.

Takođe, VST je pozvao Nacionalni Konvent o Evropskoj uniji da učestvuje u procesu donošenja podzakonskih akata dostavljanjem pisanih komentara i praćenjem sednica radnih grupa za izradu podzakonskih akata, čime je stvorena mogućnost da javnost utiče na kvalitet ovih propisa. Do sada, Konvent je dobio mogućnost da dostavi komentare na nekoliko nacrtu podzakonskih akata, između ostalog na Nacrt Poslovnika o radu Visokog saveta tužilaštva, Nacrt Poslovnika o radu etičkog odbora Visokog saveta tužilaštva, Nacrt Pravilnika o upravi u javnom tužilaštvu, itd.

Novoformirani VSS je do trenutka izrade ove analize održao 7 sednica, na kojima se između ostalog razmatralo i o donošenju novih podzakonskih

---

Srbija i drugih u dokumentu: Izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi- Odgovori na komentare pristigle tokom javne rasprave, dostupno na veb- sajtu Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/sr/sekcija/53/radne-verzije-propisa.php>

16 Veb- sajt VST, informacije o održanim i planiranim sednicama: <https://vst.jt.rs/sednice-2/>

17 Poslovnik o radu viskog saveta tužilaštva, član 25. Javnost sednica: <https://vst.jt.rs/wp-content/uploads/2023/08/Poslovnik-o-radu-Visokog-saveta-tuzilastva.pdf>

akata.¹⁸ Za razliku od VST, sednice VSS nisu javno dostupne, niti je omogućeno praćenje sednica putem video prenosa. Informacije o sednicama moguće je pronaći samo u kratkim zapisnicima sa sednica. Od početka rada novog Saveta usvojen je novi Pravilnik o sprovođenju i vrednovanju razgovora sa kandidatima za izbor sudije¹⁹, a izmenjeni su Pravilnik o kriterijumima i merilima za ocenu stručnosti, osposobljenosti i dostojnosti za izbor sudije na stalnoj sudijskoj funkciji u drugi ili viši sud i o kriterijumima za predlaganje kandidata za predsednika suda²⁰ i Poslovnik o radu Visokog saveta sudstva.²¹ Za razliku od Poslovnika VST, nisu predviđene odredbe za video prenos sednica VSS, niti druge odredbe koje bi unapredile proaktivnu transparentnost VSS. Prema informacijama koje su dostupne na veb-sajtu VSS zaključuje se da stručna javnost nije imala mogućnost da se uključi u procese izrade ovih podzakonskih akata.

Partneri Srbija uputili su Visokom savetu sudstva **05.09.2023. godine** dopis sa pitanjima o radu i planovima ovog Saveta u narednom periodu. U svom odgovoru od 18. septembra 2023. godine VSS je ukazao da će nacrti podzakonskih akata **biti objavljeni na sajtu Visokog saveta sudstva radi upoznavanja javnosti i davanja sugestija**. To je pozitivan korak unapred, imajući u vidu da javnost nije bila uključena u do sada usvojena nova podzakonska akta (gore navedena). Nacrt ove analize dostavljen je na komentare i sugestije VSS. U vezi sa tim ističemo komentar VSS koji se odnosi na obezbeđivanje javnosti sednica ovog Saveta. U dopisu je istaknuto da su sednice Saveta javne, te „*da je članom 11. Poslovnika o radu Visokog saveta sudstva propisano da javnoj sednici mogu da prisustvuju zainteresovana lica i predstavnici sredstava javnog informisanja do broja raspoloživih mesta u prostoriji Visokog saveta sudstva, a prema redosledu prijavljivanja Administrativnoj kancelariji*“. Takođe je istaknuto da se zapisnici sa sednica objavljuju javno. U svom dopisu VSS se nije osvrnuo na pitanje uvođenja video prenosa sednica kao načina za unapređenja pristupa sednica javnosti. Nadamo se da će ovaj predlog organizacija civilnog sektora i stručne javnosti biti razmotren u narednom periodu.

18 Veb- sajt VST, informacije o održanim i planiranim sednicama: <https://vss.sud.rs/sr/%D1%81%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5>

19 Pravilnik o sprovođenju i vrednovanju razgovora sa kandidatima za izbor sudije <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/pravosudje/pravilnik/2023/48/1/reg>

20 Pravilnik o kriterijumima i merilima za ocenu stručnosti, osposobljenosti i dostojnosti za izbor sudije na stalnoj sudijskoj funkciji u drugi ili viši sud i o kriterijumima za predlaganje kandidata za predsednika: https://www.paragraf.rs/propisi_download/pravilnik_o_kriterijumima_i_merilima_za_ocenu_strucnosti_osposobljenosti_i_dostojnosti_za_izbor_sudije_na_stalnoj_sudijskoj_funkciji_u_druzi_ili_visi_sud_i_o_kriterijumima_za_predlaganje_kandidata_za_predsednika_suda.pdf

21 Poslovnik o radu Visokog saveta sudstva: <file:///D:/Downloads/Poslovnik%20o%20radu%20Visokog%20saveta%20sudstva.pdf>

Važno je naglasiti da odredbe koje se odnose na unapređenje transparentnosti i komunikacije sudova i tužilaštava mogu biti implementirane u podzakonskim aktima koja još uvek nisu usvojena, poput Pravilnika o upravi u javnom tužilaštvu i Sudskog poslovnika, stoga apelujemo da VSS i VST uvaži preporuke koje su organizacija civilnog društva i strukovna udruženja izneli u fazi javne rasprave na set pravosudnih zakona i u podzakonskim aktima razradi mehanizme za unapređenje javnosti u radu pravosudnih organa.

Zaključci i preporuke

Rezultati istraživanja koji su predstavljeni u ovoj analizi pokazuju da sudovi i tužilaštva nisu ostvarili značajniji napredak u oblasti transparentnosti i otvorenosti u odnosu na rezultate prethodnog istraživanja. Zaključak ostaje nepromenjen - **ne postoji ujednačen pristup u komunikaciji sudova, odnosno tužilaštava, bilo da se radi o informacijama koje su dostupne na sajtovima ovih institucija, ili odgovaranju na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja.**

U pogledu proaktivne transparentnosti glavni problemi ostaju **neredovno ažuriranje informacija o radu institucija, retko objavljivanje vesti i informacija koje se odnose na istrage i sudske postupke koji su u toku i potpuno odsustvo konferencija za novinare o slučajevima za koje je javnost opravdano zainteresovana.** Iako je Poverenik uticao na standardizaciju vrsta informacija i formata u kojima institucije treba da objavljuju informacije o svom radu, kreiranjem platforme „Jedinstveni informacioni sistem informatora o radu,“ istraživanje pokazuje da veliki broj sudova i tužilaštava iz uzorka nije ažurirao informator o radu u toku 2023. godine. Takođe, veliki broj institucija nema sve kategorije podataka objavljene u informatorima o radu, što predstavlja prekršaj propisan Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.

Analiziranje postupanja sudova i tužilaštava po zahtevima za pristup informacijama od javnog značaja takođe nije dalo ohrabrujuće rezultate. **Iako su svi sudovi i tužilaštva iz uzorka postupili po zahtevima i dostavili tražena dokumenta, većina je izvršila prekomernu anonimizaciju dokumenata. Postupajući na ovaj način institucije daju samo privid transparentnosti, a tražene informacije i dalje ostaju nedostupne.**

Izostavljanjem ili brisanjem ključnih informacija o predmetima povezanim sa korupcijom, onemogućava se javnosti da se zaista informiše o istrazi, odnosno sudskom postupku koji je u toku. Smatramo da postoji legitiman interes javnosti da bude upućena u rad sudova i tužilaštava posebno kada su u pitanju mehanizmi za otkrivanje, sankcionisanje i suzbijanje korupcije, koja je često povezana za zloupotrebama položaja nosilaca vlasti i zloupotrebama javnog novca i javnih dobara.

Obeshrabruje i to što usvajanje novih pravosudnih zakona nije bitno uticalo na unapređenje transparentnosti pravosudnih organa, iako su problemi

u ovoj oblasti prepoznati u raznim strateškim dokumentima najviših pravosudnih institucija. Kako detaljnije odredbe o javnosti u radu pravosudnih institucija nisu regulisane zakonima, u praksi je već došlo do toga da dve institucije istog ranga propišu različite mere za ostvarivanje javnosti u svom radu. U novom Poslovniku o radu Visokog saveta tužilaštva propisana je odredba o video prenosu sednica, dok izmenjeni Poslovnik o radu Visokog saveta sudstva ne predviđa uvođenje istih ili sličnih mera pomoću kojih bi javnost lakše mogla da se informiše o radu Visokog saveta sudstva. Ovo je moglo da bude izbegnuto, da su u zakonima koji se odnose na rad ovih institucija propisane jasnije odredbe šta javnost u radu ovih institucija treba da predstavlja, umesto što je prepušteno institucijama da same odluče u kojoj meri će biti transparentne.

Smatramo da odredbe koje se odnose na javnost sednica Visokog saveta tužilaštva treba da budu prenete i u Poslovnik o radu Visokog saveta sudstva, te da bi oba Saveta trebalo da imaju iste standarde u pogledu javnosti sednica i proaktivne transparentnosti.

Pored navedenog, u toku ove i naredne godine, planira se izrada niza drugih podzakonskih akata koji se odnose na rad pravosuđa, te stoga pozivamo najviše pravosudne organe da prilikom izrade ovih dokumenata kreiraju odredbe koje se odnose na obezbeđivanje pristupa informacijama o radu pravosudnih organa.

Na osnovu prvog sprovedenog istraživanja iz 2022. godine izradili smo niz preporuka koje treba da doprinesu unapređenju transparentnosti u radu pravosudnih institucija. Nakon ovogodišnjeg istraživanja preporuke su dopunjene.

Izrađene preporuke korisne su kako za strateško i pravno regulisanje problema nedovoljne transparentnosti pravosuđa, tako i za pojedinačne sudove i tužilaštva kako bi unapredili svoje prakse, posebno imajući u vidu da se neki od uočenih nedostataka relativno lako mogu unaprediti, i da pre svega zavise od volje onih koji se nalaze na čelu sudova i tužilaštava.

Preporuke su predstavljene u nastavku.

1. Unaprediti proaktivnu transparentnost pravosuđa objavljivanjem većeg broja informacija o tekućim istragama i sudskim postupcima na veb-sajtovima, čime bi se umanjio broj upita i zahteva za informacije.
2. Izvršiti standardizaciju vrsta informacija koje treba da se objavljuju na veb-sajtovima sudova, odnosno tužilaštava, tako da na sajtovima svih sudova, odnosno tužilaštava bude moguće pronaći iste vrste informacija o tekućim i okončanim postupcima i istragama koje imaju širi značaj i uticaj na društvo.
3. Izraditi informatore o radu i vršiti ažuriranje informacija koje se u njima nalaze u skladu sa odredbama Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.

4. Unaprediti elektronske baza podataka koje vode tužilaštva i sudovi, radi lakšeg pristupa informacijama i postupanja po upitima i zahtevima za pristup informacijama od javnog značaja.
5. Imenovati lica unutar sudova i tužilaštava koja bi se bavila komunikacijom sa javnošću i sprovesti profesionalizaciju tih lica tako da novinarima i javnosti prezentuju informacije iz istraga i postupaka pravovremeno, na način koji je dovoljno jasan i razumljiv i smanjuje prostor za širenje dezinformacija.
6. Izmeniti podzakonske akte koji se odnose na rad sudova i tužilaštava tako da uključuju konkretne obaveze za pravosudne organe u pogledu objavljivanja informacija o radu, uključujući vrste informacija koje treba da budu objavljene, format informacije, organizovanje konferencija za medije i uređenje položaja portparola.
7. Izmeniti podzakonske akte koji se odnose na rad sudova i tužilaštava tako da regulišu pitanje odgovornosti za organe pravosuđa, kao i ovlašćena lica za komunikaciju sa javnošću u situacijama kada ne postupaju po upitima medija, kao i u slučajevima favorizacije određenih medija.
8. Izraditi nova strateška dokumenata za komunikaciju sudova i tužilaštava sa javnošću i prateće akcione planove.
9. Sprovesti evaluaciju realizovanih komunikacionih strategija u cilju što boljeg prepoznavanja izazova i problema u sprovođenju ovakve vrste aktivnosti.
10. Izraditi uputstva i preporuke za tužilaštva i sudove radi ujednačavanja postupanja po upitima i zahtevima za pristup informacijama građana i medija, sa što preciznijim smernicama o tome šta sve jesu informacije na koje javnost ima pravo uvida, uključujući i uputstva za adekvatnu anonimizaciju podataka.
11. Unaprediti saradnju sa medijima kroz organizovanje redovnih i vanrednih konferencija za novinare i pojednostavljivanje procedura za komunikaciju novinara sa predstavnicima sudova i tužilaštava.
12. Organizovati druge tematske događaje za novinare i predstavnike sudova i tužilaštava u cilju unapređenja saradnje.
13. Organizovati obuke za novinare od strane pravosudnih organa o izveštavanju o sudskim postupcima i istragama.
14. Organizovati obuke za portparole, sudije i tužioce o unapređenju veština za komunikaciju sa novinarima i javnošću.

